

PROSJEKTPLAN

Kommune: Skaun Prosjekt: Psykososialt skolemiljø Oppdragsansvarlig: Anna Ølnes Prosjektnr.: 2565 Styringsgruppe, dato: 24.11.2017

Psykososialt skolemiljø

1 BAKGRUNN

Revisjon Midt-Norge har i brev av 2.10.2017 fått i oppdrag å gjennomføre en forvaltningsrevisjon innenfor temaet læringsmiljø i grunnskolen.

Begrunnelsen for prosjektet er beskrevet i Plan for forvaltningsrevisjon 2017 – 2018 og i saksutredningen til sak 23/17.

I plan for forvaltningsrevisjon vises det til elevundersøkelsen, og at Skaun kommune skårer lavere på trivsel, læringsmiljø og mobbing enn gjennomsnittet for kommunegruppa og landet. I planen vises det dessuten til at skoler med høyere skår på læringsmiljø også har høyere gjennomsnittsskår på læringsresultat.

I saksutredningen går det fram at elevundersøkelsen har vært gjennomført to ganger etter Plan for forvaltningsrevisjon ble vedtatt, og at resultatene for Skaun sin del har vært bedre, og over gjennomsnittet. I saksframstillingen vises det til at læringsmiljø er mer enn resultatene fra elevundersøkelsen.

Resultatene fra elevundersøkelsen kan leses og tolkes på ulike måter. Den gjennomføres for 7. og 10. trinn hvert år, og det er følgelig ulike kull som svarer fra år til år. Det kan være enkeltfaktorer som gjelder akkurat det kullet som innvirker på resultatene; enkeltlærere, enkeltsaker i en klasse osv. I Skaun kommune er det én skole som har 10. trinn. Resultatene fra slike undersøkelser vil derfor være påvirket av særskilte forhold ved det kullet.

Elevene kan svare på en skala fra 1 – 5, der 1 er dårligst og 5 er best. Unntaket er spørsmålet om mobbing. Der er skalaen fra 1 – 5 slik at 1 er det mest positive svaret. Dersom vi deler skalaen i to, så vil 3 være midtpunktet på skalaen. Da ser vi av tabellen nedenfor at Skaun kommune gjennom flere år har skåret bedre enn midten på skalaen. Det gjelder for både 7. og 10. trinn.

PROSJEKTPLAN

Kommune: Skaun Prosjekt: Psykososialt skolemiljø
Oppdragsansvarlig: Anna Ølnes

Prosjektnr.: 2565

Styringsgruppe, dato: 24.11.2017

Tabell 1. Trives du på skolen?

	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
7. trinn, Skaun	4,1	4,4	4,5	4,6
7. trinn, nasjonalt	4,4	4,3	4,3	4,3
10. trinn, Skaun	3,9	4,1	4,4	4,2
10. trinn, nasjonalt	4,2	4,2	4,2	4,2

Tabellen kan også leses i lys av hvordan resultatene for kommunen har utviklet seg over år. Da ser vi at for 7. trinn har Skaun kommune hatt en gradvis positiv utvikling fra skoleåret 2013/2014 til 2016 – 2017. Når det gjelder 10. trinnet har kommunen hatt en positiv utvikling i resultatene fram til 2015-2016, og noe tilbakegang i 2016-2017.

Resultatene kan også tolkes slik det gjøres i saksutredningen til sak 23/17: I lys av gjennomsnittresultatene for andre kommuner i landet. I 7. trinn har Skaun kommune hatt høyere gjennomsnittsskår for trivsel, alle årene, med unntak for 2013-2014. I 10. trinn var gjennomsnittsskåren høyere eller lik den nasjonale gjennomsnittsskåren de to siste årene.

Når det gjelder mobbing er skalaen omvendt: beste resultat er 1. Også de tallene kan være påvirket av bestemte hendelser i elevgrupper i kullet. I de siste to årene har gjennomsnittstallet for Skaun kommune ligget på 1,2 i 7. trinn, som er likt eller lavere enn det nasjonale gjennomsnittet. For 10. trinn har det variert fra 1,5 i 2013-2014 til 1,2 i årene 2014-2015 og 2015-2016, og 1,3 i 2016-2017. De siste årene har Skaun ligget likt med det nasjonale gjennomsnittet.

PROSJEKTPLAN

Kommune: Skaun Prosjekt: Psykososialt skolemiljø Oppdragsansvarlig: Anna Ølnes Prosjektnr.: 2565 Styringsgruppe, dato: 24.11.2017

Tabell 2. Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene?

	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017 ¹
7. trinn, Skaun	1,4	1,3	1,2	1,2
7. trinn, nasjonalt	1,3	1,2	1,2	1,3
10. trinn, Skaun	1,5	1,2	1,2	1,3
10. trinn, nasjonalt	1,3	1,2	1,2	1,3

I elevundersøkelsen er tallene også presentert i andel som har blitt mobbet av andre elever. For Skaun kommune var andelen elever som har blitt mobbet av andre elever på skolen 2-3 ganger i måneden eller oftere (prosent) var i 2016-2017 3,6 % i 7. trinn, og 5,8 % i 10. trinn². For 7. trinn har det vært en jevn nedgang i andelen som har svart dette, mens det for 10. var en økning 2,5 % fra 2015-2016.

Ungdataundersøkelsen³ ble sist gjennomført i 2016 i Skaun kommune. En av indikatorene gjelder skoletrivsel (jeg trives på skolen), og 93 % av ungdomsskoleelevene svarte bekreftende på det (helt enig eller litt enig). Det er likt landsgjennomsnittet, og litt høyere enn for gjennomsnittet i trøndelagsfylkene. Ungdata har også en indikator på mobbing: Her svarer 9 % av ungdomsskoleelevene i Skaun at de blir utsatt for plaging/trusler/utfrysing av andre unge på skolen eller i fritida, eller at de blir utsatt for plaging eller trusler fra andre unge via Internett eller mobil minst hver 14. dag.

Undersøkelsene er ikke helt sammenlignbare. Mens elevundersøkelsen gjelder enkelttrinn, gjelder Ungdata alle trinnene på ungdomstrinnet. Spørsmålene om mobbing er ikke avgrenset til mobbing på skolen, slik elevundersøkelsen er. Likevel viser spørsmålene om trivsel, både i Elevundersøkelsen og Ungdata-

¹ Brudd i tidsrekke. Tallene er ikke sammenlignbare med tidligere år

² 2013 – 2015: Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene?

2016-2017: Andel elever som har blitt mobbet av andre elever på skolen 2-3 ganger i måneden eller oftere (prosent) - Skaun kommune

³

PROSJEKTPLAN

Kommune: Skaun Prosjekt: Psykososialt skolemiljø Oppdragsansvarlig: Anna Ølnes Prosjektnr.: 2565 Styringsgruppe, dato: 24.11.2017

undersøkelsen, at elevene/ungdommene i Skaun trives på skolen. Når det gjelder mobbing har undersøkelsene noe ulik tendens, og resultatene fra Ungdata-undersøkelsen viser et større omfang av mobbing enn elevundersøkelsen.

Skoleeiers plikter når det gjelder forebyggende arbeid mot mobbing og oppfølging rundt dette er hjemlet i opplæringsloven § 9A; *Elevane sitt skolemiljø*. Bestemmelsene ble endret og gjort gjeldende f.o.m.

1.8.2017: *Alle elever har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring*. Det psykososiale miljøet skal virke positivt på elevenes helse, trivsel og læring, trygghet og sosiale tilhørighet. Det er den enkelte elevs subjektive opplevelse av å bli krenket som er utgangspunktet for skolens håndtering av opplæringsloven kapittel 9a ("elevenes arbeidsmiljølov"). Det understrekes at det psykososiale miljøet omfatter mer enn mobbing og at kapittel 9a gjelder for både grunnskolen og videregående opplæring.

Det er en diskusjon om hvordan mobbing skal defineres, men Utdanningsdirektoratets definisjon og tolkning ligger tett opp til Dan Olweus definisjon av begrepet. Olweus definerer mobbing slik: "En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer". Det finnes andre definisjoner på mobbing. De fleste av disse krever at følgende kjennetegn er tilstede:

- Det må være ubalanse i styrkeforholdet mellom de som mobbes og de som mobber. Et mobbeoffer kan imidlertid mobbe andre elever (ca. 17 % av mobbeofrene). Elever som ofte slåss med hverandre blir ikke mobbet dersom det varierer hvem som tar initiativet til slåssingen.
- Mobbingen må foregå over en viss tid. Over hvor lang tid kan diskuteres, men enkeltepisoder kalles vanligvis ikke mobbing, selv om de er aldri så alvorlige.
- Handlingene må være av en viss alvorlighetsgrad. En kan ta utgangspunkt i hva eleven opplever som alvorlig. Det er klart at lett erting, som eleven ikke plages av, ikke er mobbing.

2 KAPITTEL

I dette kapitlet beskriver vi hvordan vi vil legge opp undersøkelsen.

PROSJEKTPLAN

Kommune: Skaun Prosjekt: Psykososialt skolemiljø Oppdragsansvarlig: Anna Ølnes Prosjektnr.: 2565 Styringsgruppe, dato: 24.11.2017

2.1 AVGRENSNING

Revisor har avgrenset undersøkelsen til å gjelde mobbing av elever i grunnskolen, og vil ikke berøre psykososialt miljø blant ansatte ved skolene, og den vil heller ikke belyse det fysiske skolemiljøet. Øvrige forhold og tiltak for trivsel ved skolene vil tas inn i den grad det har relevans i arbeid med avdekking av mobbing. Revisor avgrenser seg fra å undersøke og vurdere forhold som ligger utenfor virkeområdet for kapittel 9a i opplæringsloven.

2.2 PROBLEMSTILLING

På bakgrunn av informasjonen kapittel 1 og 2.1 vil undersøkelsen ta utgangspunkt i følgende problemstilling, med underproblemstillinger:

Arbeides det aktivt og systematisk for å forebygge, avdekke og håndtere mobbing i grunnskolene i Skaun kommune?

- Skaffer skoleeier/skoleledelse seg systematisk kunnskap om skolemiljøet
- Har skolene skolemiljøutvalg som fungerer etter hensikten
- Sørger skoleeier og skoleledelse for kompetanseutvikling og tiltak for å forebygge og eventuelt følge opp mobbing ved skolen?
- Følger skoleledelsen opp meldinger om mobbing i henhold til regelverk og anbefalinger?
- Har skoleeier sørget for ajourførte rutiner og praksis for håndtering av mobbesaker
- Dokumentasjon av saker (enkeltvedtak/aktivitetsplan, håndtering av personopplysninger, arkiv)

3 REVISJONSKRITERIER

Overordnet er det opplæringsloven som angir rammen for skolenes og skoleeiers arbeid med det psykososiale miljøet for elevene i videregående opplæring. Det er kapittel 9A som regulerer forholdet mellom elevenes rettigheter og skolens plikter i forhold til skolemiljøet. Som tidligere nevnt ble det iverksatt nye bestemmelser fra 1.8.2017. Revisor tror det er begrenset hvor mange saker som har oppstått etter den tid, så et utvalg saker som gikk inn under tidligere bestemmelser bør også vurderes. Loven beskriver blant annet ansattes plikt til å følge med, gripe inn, varsle, undersøke dersom man får kunnskap eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger som mobbing, diskriminering, vold eller rasisme. Den peker videre på krav til systematisk arbeid som sikrer at lovkravene blir oppfylt (§9A-

PROSJEKTPLAN

Kommune: Skaun Prosjekt: Psykososialt skolemiljø Oppdragsansvarlig: Anna Ølnes Prosjektnr.: 2565 Styringsgruppe, dato: 24.11.2017

3). I gjeldende lovverk er plikten til å fatte enkeltvedtak erstattet med en aktivitetsplikt og krav til håndtering av mulige brudd på elevenes rettigheter (§9A-4). Skolene plikter skolene å dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten (§9A-4).

I forskrift til opplæringsloven er skoleeier pålagt å få gjennomført de nasjonale undersøkelser om skolemiljøet ved hver skole, og sørge for at skolene følger opp resultatene (§ 2-3).

Videre har utdanningsdirektoratet utgitt veiledningsmateriell etc. for hvordan skolene skal arbeide for å ivareta elevenes rettigheter til et godt psykososialt miljø (<https://www.udir.no>). Dette er viktige og autoritative føringer for hvordan skolene og kommunen som skoleeier skal arbeide for et godt skolemiljø og hvordan man skal håndtere eventuelle mobbesaker.

Lokale styringsdokument vil også være viktige kilder, som mobbeplaner og mål i andre overordna styringsdokument som gjelder elevenes læringsmiljø og mobbing.

4 METODE

I denne undersøkelsen vil vi framskaffe informasjon gjennom intervju med ledelse og ansatte ved skolene, i tillegg til nøkkelpersoner i administrasjonen (skoleeier). I Skaun kommune er det seks skoler: Buvik skole, Børsla skole, Venn oppvekstsenter, Viggja oppvekstsenter og Jaren-Råbygda oppvekstsenter, alle 1.-7. trinn, og Skaun ungdomsskole, 8.-10. trinn. Det lar seg gjøre å gjennomføre undersøkelsen i alle skolene, men det vil bli tatt en vurdering, der ressurseffektivitet vil bli vurdert. Vi vil bruke data fra skoleadministrativt system og utdanningsdirektoratets databaser. Det vil bli behov for å innhente dokumentasjon av rutiner og prosedyrer knyttet til den enkelte skoles arbeid med skolemiljøet, og dokumentasjon for korrekt behandling av meldinger om mobbing (saksbehandling). Revisor vil også søke å få beskrivelser av skolens praksis omkring eksempelvis trivselsarbeid/tiltak, og hvordan resultatene av dette vurderes. Slike prosesser blir trolig best belyst gjennom kvalitative data, da fortrinnsvis intervju med ansatte ved skolene. Det synes viktig at lærerne får gi uttrykk for hvordan de avdekker og håndterer mobbing blant elevene. Det er viktig å komme i kontakt med og få informasjon fra lærere og annet personell som jobber tett på elevene. Det kan være aktuelt gjennom en spørreskjemaundersøkelse eller intervju med representanter for det pedagogiske personalet og andre relevante ansatte.

PROSJEKTPLAN

Kommune: Skaun Prosjekt: Psykososialt skolemiljø Oppdragsansvarlig: Anna Ølnes Prosjektnr.: 2565 Styringsgruppe, dato: 24.11.2017

Datainnsamling i korte trekk:

- Intervju med et utvalg enhetsledere
- Intervju med ledere for skolemiljøutvalg
- Gjennomgang av planer, rutiner og prosedyrer for skolemiljøet, sentralt i kommunen og lokalt ved den enkelte skole
- Gjennomgang av et utvalg saker med enkeltvedtak ifm mobbing.
- Eventuelt spørreskjema til lærere
- UBAS og skoleadministrativt system

5 PROSJEKTRAMMER

Revisjon Midt-Norge tar sikte på å levere rapport fra forvaltningsrevisjonen innen utgangen av april 2018.

Vi legger opp til en timeramme på inntil 250 timer.